

Emil W. Pływaczewski

Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego i jej rola w stworzeniu zintegrowanego systemu badań nad bezpieczeństwem w Polsce

Studia Iuridica Lublinensia 17, 15-35

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EMIL W. PŁYWACZEWSKI

Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego i jej rola w stworzeniu zintegrowanego systemu badań nad bezpieczeństwem w Polsce*

The Polish Platform of Internal Security. Its role in creation of the integrated system of studies on security in Poland

UWAGI OGÓLNE

Pierwsze badania kryminologiczne nad bezpieczeństwem, zwłaszcza w aspektach związanych z przestępczością zorganizowaną, zostały zainicjowane w związku z powołaniem na Wydziale Prawa w Białymstoku w 1994 r., jeszcze w ramach Filii Uniwersytetu Warszawskiego, Zakładu Kryminologii i Problematyki Przestępczości Zorganizowanej.¹ W Zakładzie tym, przekształconym później w Zakład Prawa Karnego i Kryminologii, prowadzonych było wiele inicjatyw naukowo-badawczych, które zaowocowały licznymi publikacjami², w tym także rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Wiele tematów

* Artykuł opracowany na podstawie wykładu wygłoszonego na seminarium w grudniu 2011 r. na zaproszenie Instytutu Prawa Karnego UMCS.

¹ Szerzej zob. E. Pływaczewski, K. Laskowska, G. Szczygieł, E. Guzik-Makaruk, W. Filipkowski, E. Zatyka, *Polskie kierunki badań kryminologicznych nad bezpieczeństwem obywateli*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 1–2, s. 176 i n.; E. W. Pływaczewski, *Geneza i stan badań kryminologicznych nad bezpieczeństwem w Polsce*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2011, z. 9, s. 229 i n.

² Zob. m.in. P. Hofmański (red.), *Z problematyki prawa karnego*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 1994; *Prawo karne i proces karny wobec nowych form i technik przestępczości*, P. Hofmański, H. J. Hirsch, E. W. Pływaczewski i C. Roxin (red.), Wydawnictwo Temida 2, Białystok 1997; *Aktualne problemy prawa karnego i kryminologii (Current Problems of the Penal Law and Criminology. Aktuelle Probleme des Strafrechts und der Kriminologie)*, E. W. Pływaczewski (red.), Temida 2, Białystok 1998; K. Laskowska, *Nielegalny handel narkotykami w Polsce*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 1999; Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2002; E. Kowalewska-Borys, *Świadek koronny w ujęciu do-*

badawczych z tego zakresu zostało już sfinalizowanych, m.in. w ramach zakończonych przewodów doktorskich, inne są nadal prowadzone. W pierwszej kategorii mieszczą się takie problemy, jak: zorganizowana przestępczość narkotykowa, przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie w Polsce, korupcja w Policji, rozboje drogowe jako przejaw przestępczości zorganizowanej, problematyka związana ze świadkiem koronnym, zorganizowana przestępczość finansowa ze szczególnym uwzględnieniem procederu prania brudnych pieniędzy, kłusownictwo leśne, przestępczość graniczna cudzoziemców na wschodnim odcinku granicy Polski, czy też wybrane aspekty pracy operacyjnej.

W kolejnej fazie nastąpiło przejście do badań w zakresie związanym z bezpieczeństwem, które miały już charakter skoordynowany.³ Dało to asumpt do podjęcia przez różne środowiska – naukowe, organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości – wspólnego wyzwania, jakim jest połączenie osiągnięć wiedzy naukowej z codzienną praktyką stosowania prawa i funkcjonowania organów państwa dla wspólnego dobra. Zostało bowiem potwierdzone, że najbardziej efektywną płaszczyzną współpracy interesującej nas teorii i praktyki jest wspólne prowadzenie badań przez przedstawicieli szeroko rozumianej nauki prawa karnego i kryminologii oraz praktyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Sztandarowym przykładem takiej współpracy może być realizacja w latach 2002–2006 największego dotychczas w naukach społecznych projektu badawczego⁴ pt. „**Rozwiązania prawne i organizacyjno-techniczne w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmu, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki dowodów procesowych oraz instytucji świadka koronnego**”. Obejmował on zakrojone na szeroką skalę badania dotyczące w szczególności problematyki przestępczości zorganizowanej, terroryzmu oraz instytucji świadka koronnego.

Podczas realizacji zadań wspomnianego wyżej projektu jego uczestnicy mieli okazję w dość znacznym stopniu wykorzystywać narzędzia informatyczne, dzięki którym można było dokonać wielowątkowej analizy wielu zagadnień. W ramach projektu dokonano wielopłaszczyznowej analizy sposobów walki z przestępczo-

matycznym, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004; W. Filipkowski, *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w aspekcie finansowym*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004; I. Nowicka, *Rozbój drogowy jako przejaw przestępczości zorganizowanej*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004; K. Laskowska, *Rosyjskojęzyczna przestępczość zorganizowana. Studium kryminologiczne*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2006; S. Redo, *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Azji Centralnej*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2007.

³ Za ich początek należy uznać realizację grantu promotorskiego Zbigniewa Rau – Nr 5 H02A 01820 (promotorem rozprawy był prof. zw. dr hab. Emil W. Pływaczewski), który zakończył się 30 listopada 2001 r. obroną na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Jego rozprawy doktorskiej pt. *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*. Rozprawa ta została opublikowana nakładem Kantoru Wydawniczego Zakamycze (Kraków 2002).

⁴ Zamówione przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji Nr PBZ-MIN-004/T00/2002.

ścią zorganizowaną (z szerokim uwzględnieniem zjawiska zorganizowanej przestępczości rosyjskojęzycznej w Polsce i krajach ościennych) oraz z terroryzmem, ze szczególnym uwzględnieniem wybranych aspektów czynności procesowych i operacyjnych.⁵ Dzięki specjalnie przygotowanemu elektronicznemu stanowisku archiwizacji akt, poddano szczegółowej analizie kilka tysięcy tomów akt spraw karnych przeciwko członkom zorganizowanych grup przestępczych we wszystkich fazach postępowania karnego: pracy operacyjnej, postępowania przygotowawczego oraz sądowego, jak również wykonania orzeczonych kar (w szczególności pozbawienia wolności). W konsekwencji możliwe było skonfrontowanie wyników tych badań z oceną praktyków, co pozwoliło na diagnozę istniejących oraz ocenę proponowanych rozwiązań prawnych służących zwalczaniu tych zjawisk.⁶ Szczególny nacisk położono na efektywne wykorzystanie w procesie karnym instytucji świadka koronnego oraz zagadnienia implementacji materiału uzyskanego w trakcie czynności operacyjnych do procesu karnego. Dzięki zaprojektowanym programom informatycznym możliwe było także – po raz pierwszy w historii – przeprowadzenie badań dotyczących zjawiska korupcji w wymiarze sprawiedliwości (sądach, prokuraturze oraz więziennictwie), a także roli obrońców w tym procedurze. Przedstawione zostały nie tylko wyniki badań, ale także konkretne postulaty zmian prawa i praktyki w tym zakresie.

W sposób szczególny podkreślono znaczenie i przydatność nowych rozwiązań technicznych i informatycznych w walce zarówno z przestępczością zorganizowaną, jak i terroryzmem (w szczególności cyberterroryzmem). Wskazano również, iż praca operacyjna organów ścigania ma zasadnicze znaczenie dla przeciwdziałania tym zagrożeniom. Efektem prac zespołu badawczego powyższego projektu było nie tylko opracowanie projektu nowelizacji ustawy z 1997 r., dotyczącej instytucji świadka koronnego⁷, ale również zapoczątkowanie starań szerokiego zaimplementowania narzędzi i rozwiązań informatycznych w działania wymiaru sprawiedliwości oraz organów ścigania. Warto nadmienić, iż na początku realizacji omawianego projektu w poszczególnych zespołach badawczych funkcjonowało 40 uczestników, w końcowej zaś fazie realizacji projektu liczba ta wzrosła do 120.

⁵ Zob. zwłaszcza E. W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm – w ujęciu praktycznym*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2005; K. Indecki, *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, Wydawnictwo WIS, Poznań–Białystok–Łódź 2006.

⁶ Zob. J. Szymaniak, R. Kuczek, *Wsparcie informatyczne projektu na przykładzie programu archiwizacji akt oraz programu analizy ankiet*, [w:] E. W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm...*, s. 625 i n.

⁷ Ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz. U. z 2006 r. nr 149, poz. 1078. Należy podkreślić, iż znowelizowana ustawa o świadku koronnym została przyjęta jako stały element polskiego porządku prawnego. Zob. E. W. Pływaczewski, *Świadek koronny jako instrument zwalczania przestępczości zorganizowanej*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 7–8, s. 93 i n.

POWOŁANIE I KIERUNKI DZIAŁAŃ POLSKIEJ PLATFORMY BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

Wyniki badań przeprowadzonych w ramach sygnalizowanego wyżej projektu stały się ważnym elementem dyskusji nad strategiczną koncepcją współpracy podmiotów wymiaru sprawiedliwości i służb podlegających MSWiA z jednostkami badawczymi na międzynarodowej konferencji⁸, która została zorganizowana pod patronatem Komendanta Głównego Policji, przy współudziale Politechniki Poznańskiej, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz Politechniki Gdańskiej. Podczas tej konferencji podpisano porozumienie o powołaniu „Naukowej Sieci Uniwersyteckiej – POLSKIEJ PLATFORMY BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO”, w celu wzmocnienia współpracy pomiędzy sektorami nauki, badań, rozwoju oraz edukacji w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego (PPBW) powstała jako instytucja stawiająca sobie za cel tworzenie nowoczesnych narzędzi technologicznych, które będą istotnym wsparciem dla służb i instytucji odpowiedzialnych za porządek prawny i bezpieczeństwo obywateli. Zajmuje się ona także przygotowaniem odpowiedniego instrumentarium prawnego, kryminologicznego i kryminalistycznego, czego przykładem może być wkład legislacyjny PPBW w opracowanie ustawy o świadku koronnym oraz projekt ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych.⁹

Słowo „platforma” przyjmuje w tym przypadku znaczenie płaszczyzny, na której odbywa się wspólne realizowanie projektów, gdzie doświadczenie i praktyka idą w parze z nowoczesnością. PPBW prowadzi szereg prac naukowo-badawczych, realizowanych przez przedstawicieli świata nauki i organów ścigania zrzeszonych w konsorcjum. W jego skład wchodzi państwowe uczelnie wyższe: Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Uniwersytet w Białymstoku, Politechnika Gdańska, Politechnika Poznańska, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wojskowa Akademia Techniczna oraz Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe afiliowane przy Instytucie Chemii Bioorganicznej PAN, jak również polska Policja i Straż Graniczna.

Według informacji pochodzących bezpośrednio od Policji i innych służb mundurowych, w celu sprawnego wykrywania działań przestępczych, odpowied-

⁸ Pod hasłem „*The Use of Modern Scientific Methods to Support Managing the Public Security in the European Union*”, Poznań, 9–10 maja 2005 r.

⁹ Szeroko na ten temat – zob. L. Paprzycki, Z. Rau (red.), *Praktyczne elementy zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2009.

niego zabezpieczania dowodów przestępstw, a kończąc na możliwie szybkim procesie sądowym, konieczne jest doposażenie służb w nowoczesne narzędzia. W szczególności dotyczy to narzędzi informatycznych i teleinformatycznych, pozwalających na zwiększenie efektywności podejmowanych działań. Toteż prowadzone prace na bieżąco konsultowane są z przedstawicielami służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek prawny w Rzeczypospolitej Polskiej: Policję (Komendę Główną Policji oraz wybrane Komendy Wojewódzkie), Prokuraturę, Straż Graniczną, Sąd Najwyższy oraz przedstawicieli sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Służbę Więzienną oraz przedstawicieleli Wojska Polskiego – Żandarmerii Wojskowej i Wojsk Specjalnych. Łącznie we wszystkie prace naukowo-badawcze i wdrożeniowe jest zaangażowanych ponad 1200 osób z poszczególnych zespołów badawczych, funkcjonariuszy policji, innych organów ścigania, przedstawicielei prokuratury i wymiaru sprawiedliwości oraz przemysłu.¹⁰

Działania podejmowane przez Polską Platformę Bezpieczeństwa Wewnętrznego możemy podzielić na trzy etapy. Pierwszy z nich dotyczy zapoznania się z potrzebami wymiaru spraw wewnętrznych, prokuratury oraz wymiaru sprawiedliwości w zakresie nowoczesnych technologii, które zwiększą efektywność i skuteczność służb, prokuratury i sądownictwa. Kolejny etap polega na wykorzystaniu bazy naukowo-badawczej do stworzenia odpowiednich prototypów, będących efektem poszczególnych badań. Ostatnią fazę prac PPBW stanowi poszukiwanie partnerów do współpracy wśród przedsiębiorców, którzy byłiby w stanie wyprodukować określoną liczbę produktów i wprowadzić je do sektora gospodarczego.

Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego niewątpliwie wpisuje się i realizuje te działania. Wieloletnie prace poświęcone tworzeniu nowoczesnych narzędzi technologicznych oraz duże doświadczenie z zakresu komercjalizacji badań naukowych powodują, że środowisko związane z PPBW jest jednym z liderów w działaniach zmierzających do znalezienia wspólnego mianownika dla nauki i biznesu. Znaczne zainteresowanie efektami podjętych prac pozwala na to, aby z ostrożnym optymizmem spoglądać na przyszłe wprowadzanie konkretnych produktów na rynek polski i europejski.

Działalność i osiągnięcia Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego były wielokrotnie przedmiotem prezentacji na forum międzynarodowym. Zasygnalizujemy tylko najważniejsze wydarzenia tej kategorii. We wrześniu

¹⁰ Bliżej E. W. Pływaczewski, Z. Rau, *The Polish Platform for Homeland Security – a Pioneer Initiative for Up-to-date Security in the European Union*, [w:] *Current Problems of the Penal Law and Criminology. Aktuelle Probleme des Strafrechts und der Kriminologie*, Edited by/Herausgegeben von E. W. Pływaczewski, Temida 2, Białystok 2009, s. 445 i n.

2005 r. odbył się wyjazd studyjny 22 przedstawicieli Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego do Brukseli. Program pobytu obejmował spotkania seminaryjne z eurodeputowanymi oraz przedstawicielami Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego. W trakcie seminariów¹¹ zostały szeroko zaprezentowane założenia badawcze PPBW oraz możliwości rozwojowe polskiej nauki nie tylko na płaszczyźnie krajowej, ale również europejskiej. Zostały one przyjęte z ogromnym zainteresowaniem. Podczas rozmów z przedstawicielami Parlamentu Europejskiego ustalono możliwości pozyskiwania środków Unii Europejskiej, jak również określono kierunki dalszego rozwoju tej inicjatywy.

Kolejną międzynarodową prezentacją osiągnięć PPBW była udziałem piszącego te słowa w 2008 r. na specjalne zaproszenie organizatorów III Europejskiej Konferencji nt. badań nad bezpieczeństwem¹² – głównego forum w zakresie badań nad bezpieczeństwem w Europie, w której wzięło udział około 1200 uczestników.¹³ Osiągnięcia PPBW, zwłaszcza w zakresie obejmującym technologie podwójnego zastosowania, zyskały na tej Konferencji najwyższe oceny.

W 2010 r. członkowie PPBW: prof. E. W. Pływaczewski (UwB), dr W. Filipkowski (UwB) oraz dr Z. Rau (dyrektor Gdańskiego Parku Naukowo-Technologicznego) zostali powołani do składu oficjalnej polskiej delegacji na XI Kongres ONZ w sprawie zapobiegania przestępczości i sprawiedliwości karnej. Delegacji tej przewodniczył dr hab. J. J. Kisielewski – ambasador RP w Brazylii. Udział polskiej delegacji w Kongresie był znaczący tak w wymiarze formalnym, jak i merytorycznym. W jednym z głównych obszarów tematycznych Kongresu¹⁴ najwyższej oceniona została prezentacja E.W. Pływaczewskiego i W. Filipkowskiego, stanowiąca reasumpcję dotychczasowych dokonań PPBW na kanwie realizowanych blisko 20 dużych projektów naukowo-badawczych. Osiągnięciami w takiej skali nie mógł poszczycić się żaden z krajów uczestniczących w Kongresie. Warto przy tym nadmienić, iż dr. W. Filipkowskiemu powierzono funkcję sprawozdawcy wskazanego wyżej obszaru tematycznego (*agenda item 8*), prof. E. W. Pływaczewskiego wybrano zaś do składu wiceprezydentów Kongresu.¹⁵

¹¹ W szczególności The International Seminar of the European Commission on „The EU Policies on Security and Combating Serious Crime”, Brussels, Belgium 21st–22nd September 2005.

¹² 3rd European Security Research Conference, CNiT – Paris La Defense (France), 29–30 September 2008.

¹³ Bliżej: E. W. Pływaczewski, *Sprawozdanie z II Europejskiej Konferencji nt. badań nad bezpieczeństwem (Paryż, 29–30 września 2008 r.)*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 6.

¹⁴ Obejmującym aktualne trendy w zakresie wykorzystania nauki i technologii przez sprawców oraz organy odpowiedzialne za zwalczanie przestępczości, z uwzględnieniem problemu cyberprzestępczości.

¹⁵ Zob. E. W. Pływaczewski, *Zapobieganie przestępczości i sprawiedliwość karna. XII Kongres Organizacji Narodów Zjednoczonych (Salwador, Brazylia, 12–19 IV 2010)*, „Państwo i Prawo” 2010, z. 10, s.133 i n. Szerzej na temat tego Kongresu zob. – E. W. Pływaczewski, *Współczesne ten-*

W 2011 r. PPBW była współorganizatorem i głównym partnerem merytorycznym kolejnej europejskiej Konferencji nt. badań nad bezpieczeństwem¹⁶, która odbyła się w ramach polskiej Prezydencji w 2011 r. Osiągnięcia PPBW były szeroko prezentowane w czasie tej imprezy – zarówno na specjalnych stoiskach poszczególnych zespołów badawczych reprezentujących naukową sieć PPBW, jak i w czasie sesji konferencyjnych.¹⁷

Wreszcie na XVI Światowym Kongresie Kryminologicznym w Kobe E. W. Pływaczewskiemu powierzono kierowanie sesją nr 7224 nt. technologii i strategii przeciwdziałania przestępczości, w której m.in. przedstawił referat pt. „*New Directions of Criminological Research in Europe*”, eksponujący główne cele i osiągnięcia Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ocenione przez uczestników sesji jako nowatorskie w skali światowej.¹⁸

WYBRANE PRZYKŁADY PROJEKTÓW PPBW: „INDECT” ORAZ „MONITORING, IDENTYFIKACJA I PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI”

Ramy niniejszego opracowania nie pozwalają na odniesienie się do chociażby ogólnych założeń dotyczących ponad 20 projektów, które zostały zrealizowane bądź są aktualnie realizowane w ramach działań PPBW. Stąd ograniczenie do zasygnalizowania realizowanego aktualnie projektu INDECT oraz zakończonego w 2010 r. projektu „Monitoring, identyfikacja i przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli”. Oba projekty mają charakter interdyscyplinarny oraz charakteryzują się bardzo szerokim zakresem uczestnictwa zarówno w sensie instytucjonalnym, jak i personalnym.

Projekt INDECT

Projekt INDECT¹⁹, który z inicjatywy PPBW został opracowany przez grupę naukowców z AGH w Krakowie, przy współudziale Politechniki Gdańskiej i Po-

dencje przestępczości i kierunki jej przeciwdziałania z perspektywy XII Kongresu ONZ, [w:] Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarowskiemu, A. Michalska-Warias, I. Nowikowski i J. Piórkowska-Flieger (red.), Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011, s. 781 i n.

¹⁶ *Security Research Conference*, Warsaw–Hilton Hotel, 19–21 September 2011.

¹⁷ Zwłaszcza podczas międzynarodowej sesji zatytułowanej „*Security of Financial Operations – Advanced Technologies for Penal Procedure*”, moderowanej przez piszącego te słowa.

¹⁸ Zob. E. W. Pływaczewski, *XVI Światowy Kongres Kryminologii (Kobe, 5–9 VIII 2011 r.)*, „Państwo i Prawo” 2012, z. 4, s.128–130.

¹⁹ Intelligent information system supporting observation, searching and detection for security of citizens in urban environment.

litechniki Poznańskiej, został zakwalifikowany do finansowania w ramach 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej z tematu „Bezpieczeństwo”. Projekt ten wygrał bardzo trudny konkurs, gdyż do finansowania zakwalifikowano ostatecznie jedynie 7 ze zgłoszonych 385 projektów, w tym dwa z Polski, tj. INDECT i TALOS. Tylko te dwa projekty „unijne” są kierowane przez polskie ośrodki naukowo-badawcze, w pozostałych bowiem polscy uczestnicy projektów unijnych występowały dotychczas jedynie w roli podwykonawców.

Instytucjami realizującymi projekt INDECT są: Akademia Górniczo-Hutnicza – Polska (koordynator projektu²⁰), Apertus – Węgry, Bundeskriminalamt (Policja Niemiecka) – Niemcy, University of Applied Science Sankt. Pölten – Austria, Politechnika Gdańska – Polska, InnoTec DATA GmbH & Co. – Niemcy, IP Grenoble (Ensimag) – Francja, Komenda Główna Policji – Polska, APIF Moviquity S.A., Hiszpania, Products and Systems of Information Technology – PSI AG – Niemcy, Police Service of Northern Ireland – Wielka Brytania, Politechnika Poznańska – Polska, Universidad Carlos III de Madrid – Hiszpania, Technical University of Sofia – Bułgaria, Bergische Universität Wuppertal – Niemcy, University of York – Wielka Brytania, VSB-Technical University of Ostrava, Czechy, Technical University in Kosice, Słowacja oraz X-ART ProDivision Handelsges.G.m.b.H.

Zarówno sposób finansowania projektu, jak i szeroki zakres realizujących go instytucji, w tym kilkunastu jednostek zagranicznych (ośrodki uniwersyteckie i firmy z dziewięciu krajów europejskich), stanowiły o przeniesieniu działalności naukowo-badawczej PPBW na płaszczyznę międzynarodową. Celem projektu jest stworzenie inteligentnego systemu informatycznego, który zapewni wysoki poziom bezpieczeństwa ludności na terenach zurbanizowanych.

System będzie gromadził i analizował różnego rodzaju informacje z monitorowanego terenu, wykrywał nienaturalne zachowania i sytuacje oraz informował obsługę systemu o zaistniałych zdarzeniach. Analiza środowiska będzie odbywać się między innymi za pomocą sieci sensorów, które będą w stanie wykrywać zmiany położenia obiektów, nagłe zmiany temperatury, stężenia niebezpiecznych związków itp.

Kolejnym elementem fizycznej warstwy systemu będzie układ kamer i mikrofonów rozmieszczonych na chronionym terenie. System będzie w stanie analizować także informację wizyjną z innych źródeł, takich jak zdjęcia lotnicze i satelitarne. W celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony wykorzystana zostanie również technologia RFID (*Radio Frequency Identification*), służąca do zdalnej identyfikacji obiektów. Informacje na temat lokalizacji mogą być pozyskiwane z takich systemów jak telefonia mobilna GSM (*Global System for Mobile Com-*

²⁰ Koordynatorem projektu jest prof. dr hab. inż. Andrzej Dziech z Katedry Telekomunikacji AGH.

munications) i UMTS (*Universal Mobile Telecommunications System*), jak również system GPS (*Global Positioning System*).

Wbrew pojawiającym się niekiedy w kręgach politycznych populistycznym opiniom, projekt nie ma nic wspólnego nie tylko z „nadmierną inwigilacją niewinnych obywateli przez państwo”, ale w ogóle z jakąkolwiek inwigilacją obywateli, np. w postaci śledzenia osób, których zachowania opracowany system uzna za nietypowe. Wręcz przeciwnie, projekt proponuje nowy typ monitoringu w postaci tzw. monitoringu wizyjnego. Jest to tzw. monitoring zagrożeń, zamiast dotychczas stosowanego stałego minotoringu. Polega to na tym, że kamery rozpoznają niebezpieczne narzędzia, np. pistolet w ręku będącego w zasięgu kamery człowieka i ten obraz jest przesyłany do dyspozytora w celu jego analizy. Tak więc człowiek decyduje, czy sytuacja jest rzeczywiście niebezpieczna i to on podejmuje decyzje zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Projekt nie zajmuje się jakąkolwiek formą „śledzenia obywateli”, a jego głównym celem jest opracowanie narzędzi zapobiegających przestępstwom, wykrywanie zagrożeń, np. poprzez wykrywanie niebezpiecznych narzędzi, porzuconego bagażu na lotnisku lub w metrze, dziecięcej pornografii itp. Z drugiej strony, jeśli przestępstwo zostało już popełnione, metody opracowywane w projekcie mogą pomóc funkcjonariuszom w szybkim i efektywnym wykryciu sprawców. Innymi słowy, używane dotychczas często tradycyjne, „ręczne” metody w tym obszarze będą mogły być zastąpione przez innowacyjne, automatyczne rozwiązania. Warto również podkreślić, że w projekcie nie przewidywane jest zbieranie danych osobowych i ich gromadzenia. Problem ten był przedmiotem kontroli Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, który w tym zakresie nie stwierdził żadnych uchybień. Projekt nie zajmuje się też danymi z lokalizacji telefonów komórkowych, danymi z portali społecznościowych, jak również publikacjami na blogach i forach internetowych.

Projekt INDECT, będący niekwestionowanym polskim osiągnięciem, o którym z uznaniem wypowiadały się inne kraje europejskie, stanowi nie tylko rozwinięcie projektów krajowych realizowanych w ramach Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego, lecz służyć ma również wymianie doświadczeń i pogłębieniu współpracy. Dodajmy, że INDECT, podobnie jak inne projekty, zgodnie z procedurami Unii Europejskiej, w marcu 2011 r. był przedmiotem audytu Komisji Etycznej Unii Europejskiej, która składa się ze specjalistów z zakresu etyki z całej Europy. Komisja ta nie dopatrzyła się żadnych uchybień przy realizacji projektu w odniesieniu do zagadnień etycznych i ochrony praw obywatelskich. Z kolei w listopadzie 2011 r. INDECT poddano – zgodnie z obowiązującymi zasadami dla projektów europejskich – kontroli Unii Europejskiej w zakresie reali-

zacji zadań merytorycznych, a także kwestii etycznych.²¹ Projekt oceniono bardzo pozytywnie, wyrażając się z uznaniem o jego dotychczasowych osiągnięciach.

Projekt „Monitoring, identyfikacja i przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli”

Projekt „Monitoring, identyfikacja i przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli”²² zrealizowany został w ramach umowy konsorcjum przez Uniwersytet w Białymstoku oraz Wojskową Akademię Techniczną.²³ Ogólnym celem projektu, którego realizacja została przewidziana na trzy lata (2007–2010), było przedstawienie organom państwa prototypowych rozwiązań w zakresie identyfikacji zagrożeń bezpieczeństwa obywateli, ich ostrzegania, a także kierowania bezpieczeństwem państwa. Projekt obejmował również przedstawienie pilotowych instalacji eksperckich narzędzi wspomagania decyzji w zakresie kierowania w sytuacjach kryzysowych, a także sieciowego systemu monitoringu, pozyskiwania i przetwarzania danych na rzecz ostrzegania o zagrożeniach i przeciwdziałania skutkom sytuacji kryzysowych.

Projekt miał charakter interdyscyplinarny. Brało w nim udział 350 uczestników reprezentujących zarówno teorię (nauk karnistycznych i technologicznych), jak i praktykę organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. W jego ramach przeprowadzono szereg badań o charakterze prawnym, kryminologicznym, socjologicznym oraz technicznym, które dotyczyły wybranych aspektów zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom.²⁴ W trakcie projektu zostały osiągnięte wszystkie zakładane wnioskiem cele badawcze.

Niezmiernie istotnym elementem przeprowadzonych badań było to, iż w ich realizacji wzięli udział obok przedstawicieli środowiska akademickiego praktycy: policjanci, sędziowie, prokuratorzy, którzy na co dzień zajmują się zwalczaniem tych zjawisk. Chodziło bowiem o zagwarantowanie praktycznej i bezpośredniej przydatności uzyskanych efektów badań w związku z potrzebą, czy wręcz koniecznością ich użycia do podniesienia skuteczności działań organów ścigania.

Przedmiotem badań koordynowanych przez Uniwersytet w Białymstoku były m.in. następujące obszary:

²¹ Podobnie jak w przypadku każdego projektu w kategorii „Bezpieczeństwo”, również w projekcie INDECT funkcjonuje Rada Etyki (Ethic Board).

²² Projekt badawczy zamawiany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Nr PBZ–MNiSW–DBO–01/I/2007).

²³ Kierownikiem projektu był prof. E. W. Pływaczewski, zaś kierownikiem podprojektu realizowanego przez Wojskową Akademię Techniczną prof. Andrzej Najgebauer z Wydziału Cybernetyki tej Uczelni.

²⁴ Zob. zwłaszcza: E. Guzik-Makaruk (red.), *Poczucie bezpieczeństwa obywateli w Polsce*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2011.

- procesowe dowodzenie przestępstw związanych z bezpieczeństwem systemów informacyjnych i ich wykorzystaniem w cyberprzestrzeni;
- problematyka efektywnego operacyjnego i procesowego wykorzystania systemów bezzałogowych przez organy ścigania;
- nowe rozwiązania organizacyjne i prawne zapewniające przestrzeganie prawa i dowodzenie przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości; zagrożenia związane z terroryzmem i cyberterroryzmem;
- diagnoza korzystania z Internetu przez zorganizowane grupy przestępcze;
- wykorzystanie nowych technologii i rozwiązań prawnych przez organy ścigania.

Zespoły badawcze UwB, skupione wokół Zakładu Prawa Karnego i Kryminologii, były też odpowiedzialne za realizację takich odcinków badawczych, jak: diagnoza poczucia bezpieczeństwa obywateli i zagrożeń wpływających na to poczucie, prawne i kryminologiczne aspekty przestępczości zorganizowanej, zjawiska terroryzmu oraz korupcji, a także instrumenty polityki kryminalnej państwa w zakresie bezpieczeństwa obywateli w Polsce i Rosji.²⁵

Ważnym obszarem badań była kwestia oceny legalności stosowania nowych technologii w zakresie przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń bezpieczeństwa obywateli. Ponadto stworzono kompleksowy system wykorzystywania nowych technologii w pracy operacyjnej oraz procesie karnym dla zapewnienia bezpieczeństwa. Obejmował on następujące rozwiązania technologiczne:

- bezpieczeństwo sieci teleinformatycznych oraz usług IT,
- inteligentna wyszukiwarka akt sądowych,
- technologie komputerowego przetwarzania mowy,
- zagadnienia związane z systemami agentowymi, metodami sieci społecznych, analizy kompetencji, analizy relacji i powiązań, składające się na ogólny problem akwizycji informacji i ekstrakcji wiedzy,
- możliwości zastosowania multimedialnych systemów wspomagających identyfikację i zwalczanie przestępczości.

Ponadto wypracowano konkretne postulaty *de lege ferenda* wraz z uzasadnieniem, odnoszące się do konieczności ich wdrożenia oraz z prognozą w zakresie skuteczności i poprawy efektywności dotychczasowego systemu. W tym też obszarze przygotowano projekt ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych. Wyniki badań zostały wdrożone oraz wykorzystane przez Prokuraturę, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendę Główną Policji, komendy wojewódzkie Policji, Straż Graniczną oraz Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Wartością dodaną projektu jest także włączenie do badań ponad stu

²⁵ Szerzej: E. W. Pływaczewski, K. Laskowska, G. Szczygieł, E. Guzik-Makaruk, W. Filipkowski, E. Zatyka, *op. cit.*, s. 176 i n.

osób: sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy służb. Otrzymane wyniki są zaś na bieżąco wykorzystywane w praktyce działania tych organów.²⁶

Techniczny aspekt projektu również miał wymiar interdyscyplinarny. Obejmował zagadnienia z zakresu – od oceny stanu bezpieczeństwa, analizy systemowej i budowania modeli matematycznych oraz biznesowych, przez algorytmizację wybranych aspektów, analizę stanu technologicznego, określenie wymagań technologicznych, po identyfikację nowych materiałów, konstrukcję czujników i wykorzystanie pojazdów bezałogowych. Między innymi powstało szereg demonstratorów technologii, od informatycznych, poprzez elektroniczne i optoelektroniczne, aż po mechaniczne. Systemy CARE i CARE2 zdobyły złote i srebrne medale na światowych wystawach innowacyjnych w Brukseli, Paryżu, Seulu.²⁷

Interdyscyplinarny charakter projektu sprawił, iż wypełnił on zapotrzebowanie państwa na kompleksowy system wspomagania kierowania bezpieczeństwem państwa, obejmując następujące obszary naukowe: politologię, ekologię, ekonomię, prawo, meteorologię, fizykę, elektronikę, optoelektronikę, chemię, informatykę, biologię, zarządzanie i wiele szczegółowych metod i technik, w tym z zakresu badań operacyjnych, sztucznej inteligencji, detekcji i identyfikacji zagrożeń. Ma to olbrzymie znaczenie dla bezpiecznego rozwoju cywilizacyjnego RP z uwagi na stworzenie możliwości praktycznego zastosowania wyników badań w obszarze bezpieczeństwa państwa i jego obywateli, jak również podstaw do opracowania nowych metod i technik w wymienionych wyżej obszarach naukowych.²⁸

²⁶ Szerzej zob.: L. K. Paprzycki, Z. Rau (red.), *op. cit.*

²⁷ E. W. Pływaczewski, *Główne założenia i dotychczasowa realizacja projektu badawczego pt. Monitoring, identyfikacja i przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli*, [w:] *ibidem*, s. 677 i n.

²⁸ Ze środków projektu sfinansowano lub zorganizowano 18 konferencji, 7 seminariów i 25 spotkań roboczych (w tym 7 posiedzeń Zespołu do opracowania projektu ustawy o pracy operacyjnej). Łącznie w trakcie ich trwania wzięło udział około 4000 osób. Uczestnicy projektu wzięli udział łącznie w 172 konferencjach, sympozjach i spotkaniach, w tym 64 zagranicznych; wygłosili 135 referatów, w tym 31 w języku obcym. Na dorobek projektu składa się łącznie 401 publikacji: 12 z nich było sfinansowanych lub dofinansowanych bezpośrednio z projektu; 195 pozycji bibliograficznych było polskojęzycznych, a 72 obcojęzycznych (w języku angielskim, niemieckim lub rosyjskim). Kolejne 52 pozycje oczekują na publikację. Jednocześnie na potrzeby projektu przygotowano 70 dokumentów wewnętrznych, stanowiących najczęściej wynik pracy konsultantów z organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Ponadto w związku z projektem powstały także prace magisterskie opisujące cząstkowe problemy badawcze.

NOWE PERSPEKTYWY BADAŃ NAD BEZPIECZEŃSTWEM WEWNĘTRZNYM W ŚWIETLE USTALEŃ VIII DOROCZNEJ KONFERENCJI PPBW²⁹

Doroczne Konferencje PPBW stanowią wzajemną płaszczyznę spotkań funkcjonariuszy wszystkich służb bezpieczeństwa i porządku prawnego w Polsce, prokuratorów, sędziów i przedstawicieli nauki. Forum to tworzy efektywną platformę wymiany informacji i realizowania oraz wdrażania wspólnych projektów.

Tematem VIII Konferencji były „Wyzwania w zakresie badań nad bezpieczeństwem wewnętrznym – nowa perspektywa finansowa UE 2013–2020”, a jednym z głównych jej celów kontynuacja dyskusji nad problematyką związaną z wykorzystywaniem nowoczesnych technologii przez służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo państwa i jego obywateli.³⁰ Nie sposób odnieść się do tematyki wszystkich sześciu paneli, stąd prezentacja niektórych tylko, wyselekcjonowanych problemów.³¹

Na Konferencji m.in. przedstawione zostały bieżące postępy prac w ramach poszczególnych realizowanych projektów, w tym w szczególności prezentowane były efekty związane z wdrażaniem systemu Automatycznego Rozpoznawania Mowy (ARM) w służbach mundurowych, głównie w Policji. Było to przedmiotem odrębnego panelu, na którym zaprezentowano wyniki prac prof. Grażyny Demenko i zespołu Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego. Efektem tych badań jest skuteczność poprawnego rozpoznawania mowy na poziomie 90–95%. W konsekwencji przedstawiciele służb mundurowych, sądownictwa, prokuratury oraz innych jednostek i instytucji uczestniczących w Konferencji w Będlewie wyrazili dużą chęć uczestniczenia w pracach zmierzających do wdrożenia systemu w swoich instytucjach. Ze względu na wieloletnią współpracę przy tworzeniu systemu, prace wdrożeniowe w szczególności prowadzone są w Policji, CBA i Straży Granicznej.³²

²⁹ 5–8 grudnia 2011 roku, Ośrodek Polskiej Akademii Nauk w Będlewie k. Poznania. W Konferencji tej uczestniczyło 320 osób.

³⁰ W Konferencji udział wzięli przedstawiciele organów Unii Europejskiej, Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Sądu Najwyższego, Prokuratury Generalnej, Sił Zbrojnych RP – wojsk specjalnych, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, przedstawiciele kierownictwa służb mundurowych (Policji, Straży Granicznej, CBA, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego Żandarmerii Wojskowej, finansowych organów kontrolnych), sądownictwa, prokuratury, Generalnego Inspektora Danych Osobowych, Służby Celnej RP, jak również Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz szeroko reprezentowani członkowie świata nauki.

³¹ Szeroko na temat dorobku omawianej Konferencji pisze w sprawozdaniu Z. Rau w czerwcowym numerze „Prokuratury i Prawa” z 2012 r.

³² Podczas panelu zaprezentowane zostały wyniki 3-tygodniowych testów przeprowadzonych wśród 25 policjantów z 5 województw. Testy wykazały, iż wykorzystywanie systemu ARM przy-

Istotnym elementem panelu była dyskusja poświęcona możliwościom rozwoju rozpoznawania mowy. Przedstawiciele poszczególnych służb i instytucji sygnalizowali pożądane kierunki rozwoju systemu. Wydaje się, że narzędzia służące do automatycznego przetwarzania mowy na tekst zarówno w formie dyktowania, jak ma to miejsce obecnie, jak i w formie automatycznego przygotowywania stenogramów z różnego rodzaju nagrań, są technologiami, w które warto zainwestować, albowiem znacznie ułatwią i przyspieszą prowadzenie procesu karnego, mając również znaczącą wartość komercyjną.

Istotnym *novum* była prezentacja inicjatyw podejmowanych w ramach Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego, w tym zainauguowanie tworzenia Europejskiego Instytutu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, który ma stać się wizytówką Polski w kontaktach o charakterze międzynarodowym w zakresie badań nad bezpieczeństwem oraz przemysłowych wdrożeń wypracowanych rozwiązań technologicznych. Instytut ten będzie utworzony w Gdańskim Parku Naukowo-Technologicznym i ma zagwarantować ciągłość i rozwój prac naukowych wytworzonych przez polskie zespoły badawcze, a także stać się miejscem do efektywnych wdrożeń gotowych produktów. Umożliwi on długofalową planową współpracę podmiotów naukowych ze służbami odpowiedzialnymi za porządek publiczny i bezpieczeństwo państwa przy wdrożeniowym uczestnictwie przemysłu.

Uczestnicy Konferencji zdecydowali, że zakres merytoryczny działalności Instytutu koncentrował się będzie przede wszystkim na:

- współczesnych zagrożeniach bezpieczeństwa wewnętrznego, w szczególności przestępczości zorganizowanej i terroryzmu³³,
- wybranych aspektach bezpieczeństwa energetycznego,
- wybranych aspektach bezpieczeństwa teleinformatycznego, w szczególności zagrożeniach cyberprzestępczością, w tym kryptologii,
- rozwijaniu technologii wspierających organy ścigania i wymiar sprawiedliwości (m.in. w zakresie kryminalistyki, techniki operacyjnej i ruchu drogowego),
- wspomaganie szeroko rozumianego systemu ratownictwa krajowego, CPR-ów, ratownictwa chemicznego i biologicznego,
- zabezpieczeniu i monitorowaniu szlaków komunikacyjnych, włącznie z transportem lotniczym, morskim i śródlądowym, jak również transportów materiałów niebezpiecznych,

spiesza pracę poszczególnych funkcjonariuszy od 20 do 60%, a także, że „zysk czasowy” zwiększał się z każdym tygodniem – wraz z uczeniem się stosowania ARM (a system coraz lepiej uczy się indywidualnego głosu mówiącego).

³³ Interdyscyplinarnej analizy zjawiska terroryzmu – zwłaszcza z punktu widzenia kryminologii, kryminalistyki i wiktyologii – dokonał B. Hołyst w publikacji pt. *Terroryzm*, t. 1 i 2, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2009. Drugie uzupełnione wydanie tego dzieła ukazało się w 2011 r. nakładem tej samej oficyny wydawniczej.

– wykorzystaniu tzw. technologii podwójnego zastosowania – w zakresie pomocy osobom niewidomym i sparaliżowanym (m.in. wdrażanie systemów zdalnej orientacji przestrzennej w aglomeracjach miejskich dla osób niewidomych oraz sterowania urządzeniami za pomocą głosu lub/i ruchów gałek ocznych dla osób z całkowitym niedowładem ruchowym).³⁴

Kadrę Instytutu (etatową lub stowarzyszoną) stanowić będzie kilkudziesięciu pracowników naukowych oraz grupa blisko 1000 ekspertów (teoretyków i praktyków) zrzeszonych w ramach Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Nieodzownym elementem efektywnego działania będzie pozyskanie kadry menedżerskiej odpowiadającej za funkcjonowanie Instytutu, pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania, zapewnienie właściwej realizacji administracyjno-formalnej przedsięwzięć oraz utworzenie i przeszkolenie grupy brokerów innowacji. Do ich zadań będzie należała promocja innowacyjnych rozwiązań, pozyskiwanie międzynarodowych partnerów naukowych do dalszego rozwoju produktów w ich początkowej fazie oraz zbierania zapotrzebowania na systemy, technologie i rozwiązania prawne stymulujące rozwój polskiej gospodarki, w szczególności w zakresach związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym.

W ramach Instytutu prowadzonych będzie szereg badań mających na celu dokonanie analizy etiologii i fenomenologii aktualnych i przyszłych zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego oraz oceny skuteczności istniejących strategii zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego w kraju i za granicą.

Podczas dyskusji ustalono, że przyszły zakres działalności Instytutu polegał będzie na prowadzeniu badań naukowych, wdrażaniu technologii, prowadzeniu szkoleń, kursów, warsztatów, organizowaniu konferencji, seminariów, udziale przedstawicieli Instytutu w konferencjach, seminariach, warsztatach – jako ekspertów z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego, na działalności wydawniczej, doradztwie w zakresie bezpieczeństwa, audytowaniu, certyfikowaniu i doradztwie w zakresie komercjalizacji badań naukowych, wypożyczaniu specjalistycznych urządzeń laboratoryjnych i pomiarowych.

W ramach działalności Instytutu zostaną utworzone laboratoria zajmujące się odzyskiwaniem danych z elektronicznych nośników informacji, pracownie wyposażone w komercyjne i autorskie oprogramowanie dotyczące: wykorzystania otwartych źródeł informacji w pracy organów państwowych i przedsiębiorców (w szczególności Internetu), analizy kryminalnej (z wykorzystaniem oprogramowania komercyjnego oraz jednostek badawczych i naukowych, w tym demonstra-

³⁴ Warto nadmienić, iż w tym właśnie obszarze z początkiem 2012 r. rozpoczęła się realizacja kolejnego konsorcyjnego grantu, przyznanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju nt. „Opracowanie systemu wykrywania zagrożeń bezpieczeństwa osób niewidomych i słabo widzących, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu drogowego. Aspekty prawno-kryminologiczne i technologiczne”. Jego liderem jest Uniwersytet w Białymstoku, a kierownikiem dr hab. Ewa Guzik-Makaruk, prof. UwB.

torów i prototypów), a także stworzona zostanie infrastruktura pod utworzenie hurtowni danych z wykorzystaniem infrastruktury *Data Center* w Gdańskim Parku Naukowo-Technologicznym.³⁵

W dalszej perspektywie będzie istniała możliwość wyposażenia pomieszczeń w sprzęt do: analizowania obrazu i dźwięku pochodzącego z monitoringu audio-wizualnego, testowania elektronicznego modułu procesowego/digitalizacji akt, testowania i badania technologii ARM – Automatycznego Rozpoznawania Mowy (pilotażowe programy wykorzystywane są obecnie w Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Policji i Straży Granicznej).

EIBW zakłada umożliwienie wymiany informacji, stymulowania innowacyjności i kreatywności sektora prywatnego, publicznego oraz naukowego w wymiarze krajowym oraz międzynarodowym. Powstający podmiot będzie pośrednikiem i brokerem. Beneficjentami mogą być zarówno przedstawiciele służb porządku publicznego, jednostki naukowe, jak również prywatni przedsiębiorcy.

Ponadto, koniecznym elementem funkcjonowania Instytutu będzie zarządzanie własnością intelektualną wytworzoną w ramach realizowanych obecnie projektów, których wyniki zarówno w postaci produktów, jak i usług mogą stanowić źródło dochodu, choć całość przedsięwzięcia opierać się będzie na zasadzie *non profit*.

W kolejnym panelu, z uwagi na zbliżające się Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej EURO 2012, zostały przedstawione oraz poddane pod dyskusję prace związane z przygotowaniem do tego wydarzenia pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa. W szczególności zaprezentowano sposób zachowania i działania służb współpracujących podczas masowych imprez, powstały na zlecenie Polskiego Związku Piłki Nożnej. Przedstawiono także wypracowane przez polskich naukowców technologie, które mogą znaleźć swoje zastosowanie podczas EURO 2012. Dotyczy to zwłaszcza systemu inteligentnego monitoringu (m.in. do zabezpieczania imprez masowych), który z dużą dokładnością wykrywa i interpretuje takie zdarzenia jak: wejście na niedozwolony teren, wystrzał z broni palnej, naruszenie przepisów ruchu drogowego, kradzież, wandalizm, próby uszkodzenia kamery, a także pozostawione bez nadzoru bagaże.

Następnie zaprezentowano wielosystemowy terminal radiokomunikacyjny, który ma być alternatywą aktualnej realizacji łączności służb publicznych. Przedstawiono także ogólną architekturę systemu, jego funkcje podstawowe, strukturę

³⁵ Nieodzownym elementem funkcjonowania Instytutu będzie także rozbudowywanie oraz rozwijanie obecnie funkcjonujących już laboratoriów badających m.in.: problematykę zagrożeń przed skażeniami chemicznymi, monitoring środowiska w kontekście ochrony przed bronią masowego rażenia, materiały i technologie fotoniczne, problematykę nowoczesnych technologii stosowanych w systemach biometrycznych, systemy i sensory optoelektroniczne, a także pionierskie technologie oparte na rozwiązaniach satelitarnych i pulsarowych.

układu oraz koncepcję systemu zarządzania terminalami w rozległej sieci, co ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa przeprowadzanych transmisji.

Szczególnie interesująca była prezentacja sposobu działania „symulatora tłumy”, czyli symulatora działań Policji w sytuacjach kryzysowych. System ten został stworzony w ramach projektu, którego liderem jest Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.

Duże zainteresowanie wywołał też panel poświęcony problematyce nowoczesnych technologii i usług służących bezpieczeństwu. Zasadniczym jego celem było przedstawienie możliwości, jakie niosą ze sobą nowe technologie, w szczególności informatyczne dla organów ścigania, służb specjalnych i wymiaru sprawiedliwości. Poszczególne prezentacje zostały tak ułożone, że pokazywały możliwości aplikacyjne od rozpoczęcia procesu wykrywczego po proces karny, do uprawomocnienia się orzeczenia. Stanowił on także podsumowanie prac zrealizowanych w zakończonym już projekcie badawczo-rozwojowym pt. „Prawne i kryminologiczne aspekty wdrożenia i stosowania nowoczesnych technologii służących ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego”.³⁶ W sposób szczególny podkreślono również związki między opisywanymi technologiami a działalnością rynkową. Technologie te jednocześnie mogą być wykorzystywane zarówno przez organy państwowe, jak i podmioty komercyjne.

Przedstawione zostały zwłaszcza:

– Terminal pomiarowo-telekomunikacyjny do bezprzewodowego monitoringu zagrożeń chemicznych³⁷, którego podstawową zaletą jest jego mobilność: może być montowany na samochodach i zasilany prądem z akumulatora samochodowego. Przemieszczając się, jest on w stanie tworzyć mapę występowania danej szkodliwej substancji chemicznej czy też promieniowania jonizującego. Jednakże modułowa i uniwersalna architektura terminala pozwala na wykrywanie np. produkcji amfetaminy czy materiałów wybuchowych.

– CLUO – narzędzie wspomagające tzw. biały wywiad w zakresie zbierania i analizy informacji znajdujących się w Internecie.³⁸ W chwili obecnej informacja jest podstawowym narzędziem, jakim posługujemy się w naszym życiu codziennym. CLUO może także służyć celom komercyjnym w postaci usług typowych dla *business intelligence*. W obu przypadkach jego unikalność polega na analizie sentymentu, opartej na analizie semantycznej, innymi słowy – program jest w stanie ocenić nastawienie piszącego do opisywanego przedmiotu lub osoby

³⁶ Projekt ten (Nr OR00003707) został zrealizowany przez Uniwersytet w Białymstoku, wspólnie z PPBW sp. z o.o., a jego kierownikiem był dr Wojciech Filipkowski.

³⁷ W chwili obecnej służy on monitoringowi zagrożeń chemicznych w warunkach naturalnych w ramach współpracy z gdańską fundacją ARMAG.

³⁸ Zob. W. Filipkowski, W. Mądrzejowski (red.), *Biały wywiad*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

czy zdarzenia. Produkt ten wzbudził największe zainteresowanie wśród uczestników panelu.

– Baza danych o osobach zajmujących eksponowane stanowiska polityczne. Scharakteryzowano zwłaszcza problem korupcji osób na eksponowanych stanowiskach politycznych (*politically exposed persons* – PEP)³⁹ oraz proceder „prania” pieniędzy związany z tą patologią. Przedstawione zostały także sposoby przeciwdziałania zjawisku, ze szczególnym uwzględnieniem takich rozwiązań, jak bazy danych zawierające listy PEP-sów. Podniesiono wszakże, iż obowiązujące w Polsce prawo dotyczące ochrony danych osobowych uniemożliwia tworzenie takich list w kraju. W konsekwencji polskie instytucje obowiązane do walki z „praniem” pieniędzy często kupują je za granicą.

– Zastosowanie hurtowni danych w analizie kryminalnej.⁴⁰ W tym zakresie przedstawiona została przede wszystkim specyfika technologii hurtowni danych oraz potencjalne możliwości jej zastosowania przy realizacji analizy kryminalnej. Jest to technologia, która z powodzeniem jest stosowana w praktyce biznesowej. Przy odpowiednim wypełnieniu hurtowni danymi istnieje możliwość stosowania dalszych rozwiązań takich jak drążenie danych (*data mining*). W ten sposób technologia wspomaga proces decyzyjny w firmach oraz w ramach szeroko rozumianej analizy kryminalnej.

– Digitalizacja postępowania karnego. W odniesieniu do tej kwestii przedstawiony został obecny stan prac nad digitalizacją akt w prokuraturze oraz szerzej – cyfrowemu postępowaniu karnemu. Istniejący w chwili obecnej w prokuraturze system Sydig jest niewystarczający, co więcej, jego rozwój został zatrzymany. Natomiast o wiele bardziej obiecujący jest projekt Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie pod nazwą InWas, rozwijany przez zespół prof. Andrzeja Dziecha i pilotażowo wdrażany w sądach w Białymstoku i Katowicach. Aspektom technicznym towarzyszyły rozważania prawne i procesowe oraz organizacyjne nad tym systemem.

W czasie dyskusji nad wymienionymi wyżej zagadnieniami jej uczestnicy byli m.in. zgodni w kwestii, że istnieją możliwości technologiczne usprawnienia procesu wykrywczego, jak również prowadzenia postępowania karnego czy czynności operacyjno-rozpoznawczych. Rozwiązania te w znaczący sposób mogą zwiększyć szybkość i efektywność pracy organów państwowych. Mogą także wpłynąć na lepsze wykorzystanie dostępnych informacji zgromadzonych w toku tych czynności. Część z tych technologii jest możliwa do zastosowania już dzisiaj. Jednakże w niektórych przypadkach istnieją bariery prawne w pełnym ich zastoso-

³⁹ Szeroko na ten temat pisze W. Jasiński, *Osoby na eksponowanych stanowiskach politycznych. Przeciwdziałanie korupcji i praniu pieniędzy*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

⁴⁰ Zob. P. Chlebowicz, W. Filipkowski (red.), *Analiza kryminalna. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

waniu, np. tworzenie list PEP-sów czy digitalizacja akt spraw karnych. Dlatego też konieczna jest kontynuacja badań nad pilotażowymi wdrożeniami tych rozwiązań do praktyki organów państwowych oraz firm komercyjnych. Należy przeanalizować koszty i skutki odpowiednich zmian w prawie, które umożliwiłyby ich pełniejsze wykorzystanie.

PRÓBA PODSUMOWANIA

Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego stanowi jednolite spojrzenie na wszelkie prace badawcze i rozwojowe, które mają na względzie ogólne bezpieczeństwo i dobro publiczne. Nowoczesne technologie mają wspierać działania jednostek Policji i innych służb czuwających nad bezpieczeństwem, a także wspomagać działania zapobiegające różnego rodzaju zagrożeniom oraz naruszaniu obowiązującego prawa. Tego typu przedsięwzięcia, sprzyjające „zaawansowanemu, technologicznemu wsparciu zarządzania bezpieczeństwem wewnętrznym, zwalczania terroryzmu i przestępczości zorganizowanej”, współgrają z założeniami Komisji Unii Europejskiej, realizując tym samym jej plan ramowy.

W tym względzie nie sposób pominąć działań w zakresie ostatniego etapu wprowadzenia wyników badań do praktyki gospodarczej, czyli tzw. komercjalizacji badań naukowych. Jest to etap niezwykle trudny, jednak bardzo pożądany i szczególnie akcentowany zarówno przez krajowe, jak i unijne koncepcje rozwoju. Głównym celem nowego planu gospodarczego, noszącego nazwę „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”, jest uczynienie z Europy najsilniejszego gospodarczo kontynentu, który uzyskałby przewagę nad Stanami Zjednoczonymi oraz wybranymi państwami azjatyckimi.

Plan UE 2020 kładzie duży nacisk na wykorzystanie nowych technologii, także tych w dziedzinie bezpieczeństwa. Dlatego też w realizowanych przez Polską Platformę Bezpieczeństwa Wewnętrznego projektach dużą wagę przykładają się, o czym poprzednio była mowa, do komercjalizacji wyników badań, co – obok podniesienia poziomu bezpieczeństwa – stanowi drugą istotną wartość dodaną prowadzonych działań. Warto bowiem nadmienić, że kontynuacją unijnego programu ramowego PR7 jest Program Ramowy UE pt. „Horyzont 2020” (na lata 2014–2020), który kładzie nacisk na różne aspekty badań, innowacji i pozyskiwania nowych technologii, co w konsekwencji decydować będzie o przyszłym wzroście gospodarczym i zwiększeniu szeroko pojmowanego bezpieczeństwa krajów Unii Europejskiej.

W tym kontekście szczególnie istotną kwestią są kierunki przyszłych badań nad bezpieczeństwem, w tym także możliwość ich finansowania ze środków kra-

jowych oraz europejskich.⁴¹ Oznacza to w szczególności konieczność wyznaczenia priorytetów dla badań nad bezpieczeństwem wewnętrznym w perspektywie lat 2013–2020, mając również na względzie zaawansowane prace nad 8. Programem Ramowym UE.

Przeprowadzone dotychczas w ramach PPBW badania pozwoliły na sformułowanie kilku wniosków ogólnych. Przede wszystkim nastąpiło przeniesienie punktu ciężkości rozważań w kwestiach zapewnienia bezpieczeństwa z zagadnień związanych z przestępczością zorganizowaną i terroryzmem na zapewnienie bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej. Dotyczy to w szczególności sieci energetycznych i teleinformatycznych. Są to jednocześnie obszary najbardziej doniosłe społecznie, warunkujące poczucie bezpieczeństwa wśród obywateli. Ataki na infrastrukturę krytyczną mogą mieć o wiele dalej idące konsekwencje negatywne niż ataki na dotychczasowe cele terrorystów (np. dworce, ludność cywilną, środki transportu).

Kolejny ważny wniosek dotyczy kwestii formuły prowadzonych badań. Doświadczenia międzynarodowe jednoznacznie wskazują, iż zapewnienie bezpieczeństwa przez organy państwowe powinno następować we współpracy z sektorem prywatnym i środowiskiem naukowym w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Istnieje więc pilna potrzeba stworzenia publiczno-prywatnego forum badawczego dotyczącego sfery bezpieczeństwa. Jest to o tyle istotne, że europejskie badania w zakresie bezpieczeństwa nie zostały jeszcze zdefiniowane, a pytania o kształt modelu bezpieczeństwa pozostają ciągle otwarte. Nasuwają się bowiem pytania, na ile konieczne są zmiany w prawie dopuszczające stosowanie nowych rozwiązań technicznych w celu przeciwdziałania najgroźniejszym formom przestępczości i w jakim stopniu poszerzenie uprawnień organów ścigania wpłynie na ochronę praw i wolności obywateli.

PPBW wychodzi naprzeciw tym oczekiwaniom poprzez stworzenie wzajemnej płaszczyzny spotkań funkcjonariuszy wszystkich służb bezpieczeństwa i porządku prawnego w Polsce, prokuratorów, sędziów i przedstawicieli nauki. Tworzy to efektywną platformę wymiany informacji i realizowania wspólnych, a co najważniejsze przydatnych i wdrażanych projektów.⁴² Funkcjonowanie Platformy umożliwiłoby zacieśnienie współpracy pomiędzy sektorami nauki, badań i roz-

⁴¹ Szerzej zob. W. Filipkowski, *Nowe kierunki badań nad bezpieczeństwem w Polsce i ich efekty*, „Białostockie Studia Prawnicze”, z. 9, s. 261 i n.

⁴² Wiele licencji do rozwiązań informatycznych wspierających pracę organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości PPBW przekazała nieodpłatnie Komendzie Głównej Policji i Straży Granicznej. Ich wykaz zawiera opracowanie E. W. Pływaczewskiego, *Geneza i stan badań kryminologicznych nad bezpieczeństwem w Polsce*, „Białostockie Studia Prawnicze”, z. 9, s. 238. Najnowszy konsorcyjny projekt w omawianym zakresie nt. „**Nowoczesne technologie dla/w procesie karnym i ich wykorzystanie – aspekty techniczne, kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne**”, przyznany został przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju na lata 2011–2014, a jego liderem jest Uniwersytet w Białymstoku. Projekt ten jest kierowany przez piszącego te słowa.

woju oraz edukacji w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego, gdyż nie jest możliwe efektywne i w pełni skuteczne zapewnienie bezpieczeństwa publicznego bez udziału i wsparcia wysoko zaawansowanych technologii i instrumentów informatycznych. Determinuje to podejmowanie wspólnych inicjatyw w działaniach na rzecz bezpieczeństwa oraz realizacji strategicznych celów państwa w ramach nowatorskiej formuły **zintegrowanego systemu badań nad bezpieczeństwem publicznym**.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser dieses Beitrags greift ein wesentliches Problem auf, namentlich die Verbindung von Theorie und Praxis im Bereich der Sicherheitsforschung. Im ersten Teil wurde der Ursprung der kriminologischen Forschungen über die Sicherheit in Polen dargestellt, die 1994 an der Juristischen Fakultät der Universität Białystok begonnen hatten. Sie bezogen sich auf die organisierte Kriminalität und ihre Kontrolle. In der folgenden Zeit wurden diese Forschungen zunehmend koordiniert. Ein nächster Teil des Beitrags wurde dem Ursprung und den entfalteteten Aktivitäten der Polnischen Plattform der inneren Sicherheit (PPBW) gewidmet. Anschließend bespricht der Verfasser neue Perspektiven integrierter Erforschung der inneren Sicherheit im Lichte der Beschlüsse der 8. Jahreskonferenz der PPBW. Gegenstand dieser Konferenzen sind sachliche Probleme. Ihre Teilnehmer sind Beamte aller Sicherheitsdienste und Vertreter der für rechtliche Ordnung sorgenden Institutionen in Polen, Staatsanwälte, Richter und Wissenschaftler.

Im Resümee des Artikels stellt man u.a. fest, dass die Funktionierung der PPBW eine engere Gestaltung der Zusammenarbeit zwischen den Sektoren der Wissenschaft, Forschung, Entwicklung und Bildung in Bezug auf die innere Sicherheit erlaubt. Eine effektive und tatsächlich wirkungsvolle Sicherung der öffentlichen Sicherheit ist nämlich ohne Anwendung fortgeschrittener Technologien und informatischer Instrumente nicht möglich. Dies bildet den Hintergrund für gemeinsame Initiativen bei Maßnahmen, die der Sicherheit und der Realisierung strategischer Ziele des Staates dienen, im Rahmen des neuartigen integrierten Systems der Erforschung der öffentlichen Sicherheit.